

УДК 368.5

О. П. Павленко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-8424>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.23.102

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ В АГРОВИРОБНИЧОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

O. Pavlenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University

FORMATION OF INSURANCE PROTECTION STRATEGIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

Автор статті визначає основні принципи формування стратегії страхового захисту в агровиробничому секторі. Також відокремлено основні складові механізму управління страховим захистом агровиробників. На основі вказаних методологічних аспектів до оцінок специфічних ризиків при страховому захисті автором запропоновані відповідні продукти страхування в агровиробничому секторі. Також в статті окреслено напрямки диференціації страхових продуктів, розглянуто агротехнічні та агрометеорологічні фактори, розвиток державної підтримки та субсидування відіграє першочергову роль при страховому захисті виробничої сфери аграрних підприємств. Доведено, що для застосування інноваційних рішень у страхуванні аграрних підприємств є основним фактором поза межами розвитку аграрного сектору, дозволяючи фермерам зменшити невизначеність і фінансові ризики, з якими вони стикаються щороку завдяки довгостроковій стабільності та ефективному розвитку сільськогосподарської галузі, що є великим фактором забезпечення продовольчої безпеки. Отже, з метою підвищення ефективності аграрного сектору економіки вагомими факторами виступають інноваційні страхові продукти і технології, ризик-менеджмент та диверсифікація ризиків, оскільки такий підхід забезпечує мінімізацію ризиків та стабільність як фінансового сектору, так і економіки в цілому.

The authors of the article defines the basic principles of forming an insurance protection strategy in the agricultural sector. The main components of the insurance protection management mechanism for agricultural producers are also separated. On the basis of the specified methodological aspects, the author proposed appropriate insurance products for the assessment of specific risks during insurance protection in the agricultural sector. The article also outlines the directions of differentiation of insurance products, considers agrotechnical and agrometeorological factors, the development of state support and subsidies, which play a primary role in the insurance protection of the production sphere of agricultural enterprises. It has been proven that innovative insurance products and technologies, risk management and diversification of risks are important factors for increasing the efficiency of the agricultural sector of the economy, since this approach ensures the minimization of risks and the stability of both the financial sector and the economy as a whole. The mechanism of managing the insurance protection of agricultural producers is an important component of the stability of the agricultural sector and ensuring the financial security of agricultural enterprises. Effective management of this mechanism allows agricultural producers to minimize the risks associated with adverse weather conditions, plant and animal diseases, market price fluctuations and other threats that can significantly affect their activities and financial condition, which is revealed through the promotion of insurance in the agricultural sector. Government bodies, financial institutions and insurance companies should work together to create favorable conditions for insurance of agricultural producers, which is realized through the development of subsidized insurance products, and also allows agricultural producers to reduce the cost of policies and ensures the availability of insurance protection even for small farms. The formation of an insurance protection strategy for the agricultural sector is a multidimensional process that includes risk assessment, the use of

innovative technologies, state support and risk management. The successful implementation of such strategies ensures the financial stability of agricultural enterprises and increases their competitiveness both on the Ukrainian and global markets.

Ключові слова: страховий захист, стратегії, агровиробники, аграрні ризики, економіка.
Key words: insurance protection, strategies, agricultural producers, agricultural risks, economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема формування ефективних стратегій страхового захисту в агровиробничому секторі економіки є актуальною і має стратегічне значення для економічної стабільності країни. Аграрний сектор, залежний від численних ризиків (кліматичних, економічних, біологічних), постійно стикається з непередбачуваними потребами, які можуть суттєво вплинути на врожайність і доходи агровиробників. У зв'язку з цим ефективне страхування стає критичним інструментом для забезпечення захисту стійкості та безпеки сільськогосподарських підприємств. Аграрна сфера має високий рівень ризиків, оскільки сільськогосподарське виробництво значною мірою залежить від природних умов, таких як погодні зміни, посухи, заморозки, повені та шкідники. Такі ризики важко передбачити й оцінити, що ускладнює формування страхових продуктів, тому виникає необхідність створення стратегій, які б забезпечили застосування дієвих інструментів страхового захисту в агровиробничому секторі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

В науковій літературі чимало вчених досліджували питання страхового захисту аграрних підприємств, такі як: Бузник О. В., Бухтіарова А. Г., Віленчук О. М., Журавка О. С., Нагаєва Г. О., Заволока Л. О., Олійник О. В., Пахненко О. М., Пономарьова О. Б., Плиса В. Й., Рябенко Г. М., Савицька А. С., Терещенко Т. Є., Третьяк К. В., Мацибора Т. В., Шолойко А. С., Шевченко Л. О. [1—8]. Враховуючи багатоаспектність зазначених досліджень в сфері страхового захисту агровиробників слід вирішити проблеми формування стратегій для подолання ризиків та підвищення ефективності товарного агровиробництва з метою забезпечення продовольчої безпеки країни.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в дослідженні страхового захисту аграрних товаровиробників, а також визначенні стратегічних напрямків розвитку аграрного сектору економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування стратегій страхового захисту в агровиробничому секторі економіки є ключовим інструментом для мінімізації ризиків, пов'язаних з діяльністю аграрних підприємств. Аграрний сектор відзначається високою чутливістю до природних і ринкових ризиків, що робить страхування важливим елементом забезпечення стабільності. Основна мета страхового захисту — зменшення фінансових втрат агровиробників від непередбачуваних подій, таких як погодні катаклізми, хвороби сільськогосподарських культур і тварин, ринкові коливання тощо.

Основні принципи формування стратегії страхового захисту в агровиробничому секторі можемо представити схематично на рисунку 1.

1. Оцінка ризиків і вибір типів страхування. Для розробки ефективної стратегії страхування необхідно оцінити специфічні ризики, які загрожують агропідприємствам:

- погодні ризики: посухи, заморозки, повені, гради та інші природні катаклізми можуть значно вплинути на врожай та виробництво;
- хвороби та епідемії: розповсюдження захворювань серед тварин або рослин становить значний ризик для агропромислового виробництва;
- цінові ризики: ринкові коливання цін на агропродукцію можуть впливати на прибутковість виробництва, тому іноді необхідно страхувати від цінових ризиків [6, с. 192].

На основі вказаних методологічних аспектів до оцінок специфічних ризиків при страховому захисті в агровиробничому секторі можемо вибрати відповідні продукти страхування:

- страхування посівів: захист від втрат через погодні умови;
- страхування тварин: покриття збитків від хвороб або стихійних лих;
- страхування фінансових ризиків: відшкодування збитків через ринкові коливання цін.

2. Диференціація страхових продуктів. Аграрний сектор має свої особливості в різних регіонах, тому стратегія повинна враховувати регіональну специфіку і типи агропідприємств:

- малі фермерські господарства: для таких підприємств часто необхідні спрощені й де-

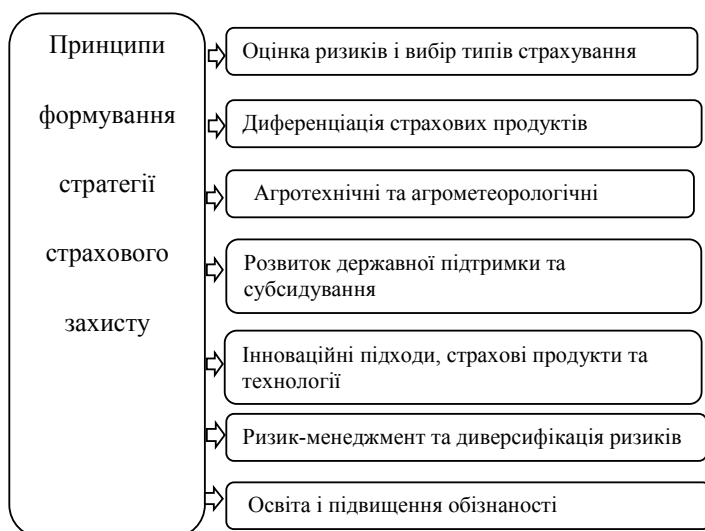

Рис. 1. Принципи формування стратегії страхового захисту в агровиробничому секторі

Джерело: складено автором.

шевні страхові продукти, адаптовані до їхніх обмежених ресурсів;

— великі агрокомпанії: ці підприємства потребують комплексних страхових програм, що охоплюють широкий спектр ризиків, зокрема катастрофічні ризики та ризики неврожаю [9, с. 58].

3. Агротехнічні та агрометеорологічні фактори. Розробка ефективних стратегій страхування вимагає врахування агротехнічних і кліматичних умов, зокрема:

— метеорологічний моніторинг. Використання сучасних технологій прогнозування та моніторингу погоди дозволяє краще оцінювати ризики і створювати більш персоналізовані страхові продукти;

— агротехнічні заходи. Важливою складовою страхової стратегії є впровадження сучасних агротехнічних заходів для мінімізації ризиків неврожаю, що може вплинути на вартість страхових премій [1, с. 179].

4. Розвиток державної підтримки та субсидування. Державне регулювання і підтримка відіграють важливу роль у формуванні стратегії страхування в агровиробничому секторі:

— субсидування страхових премій: державний уряд здатний підтримувати фермерів шляхом часткової компенсації вартості страхування, що робить його більш доступним;

— державні програми страхування: в розвинутих країнах урядом створені національні програми агрострахування для захисту фермерів від катастрофічних ризиків, що забезпечує фінансову підтримку у разі настання страхових випадків та непередбачених обставин негативного впливу на виробничу діяльність агровиробників [2, с. 208].

5. Інноваційні підходи, страхові продукти та технології. Використання нових технологій для розробки страхових програм дозволяє підвищити ефективність страхування в агросекторі:

— супутниковий моніторинг застосовується страховими компаніями, які використовують дані з супутників для моніторингу стану посівів, що дозволяє об'єктивно оцінювати ризики і розраховувати страхові виплати;

— мобільні додатки та платформи при використанні цифрових технологій спрощують доступ до страхових послуг і дозволяють аграріям в режимі реального часу отримувати інформацію про свій страховий захист;

— параметричне страхування: використання погодних індексів для визначення страхових виплат дозволяє швидше і прозоріше врегулювати страхові випадки [4, с. 25].

8. Інноваційні підходи в агрострахуванні також спрямовані на скорочення часу на оцінку збитків у разі страхового випадку, оскільки технології моніторингу й автоматизованого збору даних дозволяють швидко отримати інформацію про стан врожаю та масштаби збитків, що полегшує процес подання та розгляду страхових претензій, а також пришвидшує виплату компенсації, що критично важливо для безперервності виробничих процесів у сільському господарстві. Отже, впровадження інноваційних технологій в агрострахуванні створюється більша прозора та оперативна система страхового захисту, яка забезпечує агровиробникам впевненість у швидкому відшкодуванні втрат. Такий підхід дозволяє не тільки скоротити фінансові ризики, але й зберегти стабільність виробництва та своєчасність виходу продукції на ринок. Автоматизація процесів обробки даних, зокрема з використанням дронів і супутникових знімків, дозволяє страховим компаніям оперативно реагувати на зміни у врожайності та наявності, що забезпечує швидку страхову оцінку ризиків та збитків в агровиробничому секторі [10, с. 201]. Крім того, впровадження інноваційних технологій, таких як дистанційний моніторинг через супутники для оцінки погодних і ринкових ризиків, дозволяє точніший андеррайтинг та адаптацію страхових продуктів до індивідуальних потреб аграріїв, що створює основу для розвитку персоналізованих страхових програм, що враховують специфіку культури, місцеві кліматичні умови та інші особливості діяльності аграрних підприємств, підвищуючи їх прибутковість, рентабельність, ефективність та забезпечення

більш надійного захисту від наявних ризиків. Завдяки персоналізованим страховим продуктам агровиробники можуть отримати більш точну оцінку вартості страхування відповідно до конкретних умов їх господарства. Зменшує витрати на страхування та забезпечує його доступність для фермерів, що особливо важливо для малих та середніх підприємств недостатньо забезпечених фінансовими ресурсами. Таким

чином, застосування інноваційних рішень у страхуванні агровиробників є вагомим фактором поза межами розвитку аграрного сектору, дозволяючи фермерам зменшити невизначеність і фінансові ризики, з якими вони стикаються щороку завдяки довгостроковій стабільності та ефективному розвитку сільськогосподарської галузі, що є великим фактором забезпечення продовольчої безпеки [3, с. 407].

6. Ризик-менеджмент та диверсифікація ризиків. Формування стратегії страхового захисту агровиробництва має враховувати елементи управління ризиками, щоб мінімізувати їх вплив:

- диверсифікація культур застосовується коли аграрні товаровиробники прагнуть знизити ризики, вирощуючи різні культури, що зменшує залежність від одного виду продукції і вплив погодних умов на весь урожай;

- хеджування ризиків забезпечує використання фінансових інструментів, таких як ф'ючерси на сільськогосподарські товари, може допомогти застрахуватися від цінних ризиків [5, с. 154].

7. Освіта і підвищення обізнаності агровиробників. Одним з важливих аспектів успішного впровадження стратегії страхування є навчання фахівців аграрного сектору і підвищення їхньої обізнаності про можливості страхового захисту:

- освітні проекти і програми, які допомагають забезпечити інформування агровиробників про різні страхові продукти, їхні переваги та умови допомагає їм приймати зважені рішення щодо страхування;

- консультативна підтримка виступає важливою частиною стратегії є надання експертних консультацій аграріям щодо вибору відповідних страхових продуктів і управління ризиками.

Механізм управління страховим захистом агровиробників є важливою складовою стій-

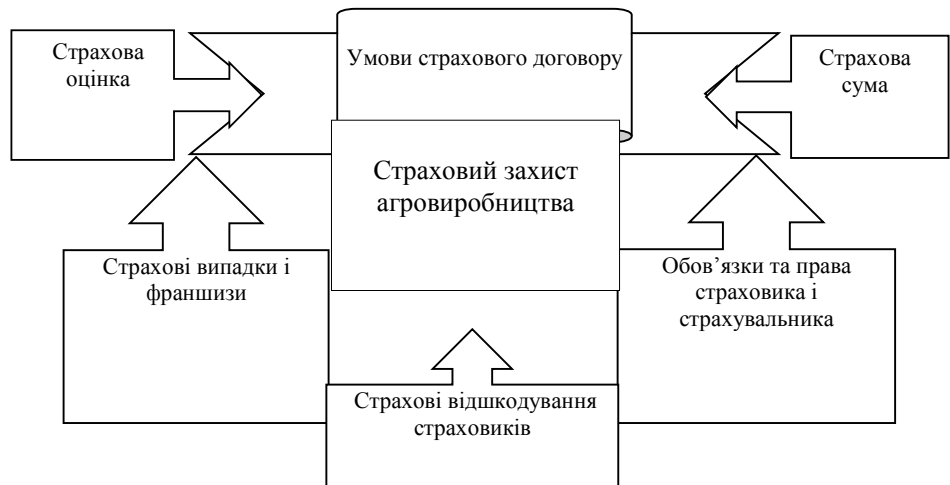

Рис. 2. Механізм управління страховим захистом агровиробників

Джерело: складено автором.

кістю аграрного сектору та забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств, який представлено на рисунку 2.

Ефективне управління механізмом управління страховим захистом агровиробників надає змогу агровиробникам мінімізувати ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами, хворобами рослин і тварин, коливанням ринкових цін та іншими загрозами, які можуть суттєво вплинути на їхню діяльність та фінансовий стан, що виявляється через стимулювання страхування в аграрному секторі. Спільна діяльність державних органів, фінансових інститутів та страхових компаній є передумовою створення сприятливих умов страхування агровиробників, що реалізується через розробку субсидованих страхових продуктів, а також дозволяє агровиробникам знизити вартість полісів і забезпечує доступність страхового захисту навіть для малих фермерських господарств [8; 1, с. 256].

ВИСНОВКИ

Формування стратегії страхового захисту агровиробничого сектору є багатовимірним процесом, що включає оцінку ризиків, використання інноваційних технологій, підтримку з боку держави та управління ризиками. Успішна реалізація таких стратегій забезпечує фінансову стійкість агропідприємств та підвищує їхню конкурентоспроможність як на українському, так і на світовому ринку.

Застосування ефективної стратегії страхового захисту для агровиробників зменшує зменшення фінансових втрат від непередбачуваних особливостей, таких як природні катаклізми, ринкові коливання та інші ризики, які можуть негативно вплинути на сільськогосподарське виробництво. Підхід до агропідприємств не лише забезпечує

стійкість і стабільність доходів, але й ефективно планує довгостроковий розвиток, інвестуючи в сучасні технології, екологічні рішення.

Водночас активна роль держави в розробці та підтримці страхових програм для агросектора досягає рівня забезпеченості агровиробників до страхових рішень, що особливо важливо для малих і середніх фермерських господарств, які через обмежені фінансові можливості часто залишаються найбільш вразливими до зовнішніх ризиків. Державне субсидування страхових премій, пільгові умови для малих підприємств, а також розвиток перестраховування значно підвищують доступність і привабливість страхових продуктів для всіх учасників.

Література:

1. Віленчук О. М., Савицька А. С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України. Бізнес Інформ. 2024. № 4. С. 253—259. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-253-259> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Павленко О.П. Методологічні аспекти формування страхових фондів аграрних підприємств. Економічний простір. 2020. № 154, С. 207—211. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-39> (дата звернення: 19.10.2024).
3. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. К: Каравела, 2019. 512 с.
4. Рябенко Г. М., Бузник О. В. Сучасний стан ринку агрострахування в Україні. Економічний форум. 2015. № 1. С. 23—27.
5. Страхування: навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
6. Страхування: навч. посіб. / О.В. Олійник, Г.О. Нагаєва. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с.
7. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях навч. посібник. Дніпро. 2020. 221 с.
8. Третяк К.В. Агрострахування: зарубіжний досвід та ресурси щодо його імплементації в українську страхову практику. Ефективна економіка. 2019. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2019/34.pdf (дата звернення: 18.10.2024).
9. Шолойко А.С., Мацібора Т.В., Шевченко Л.О. Інструменти та ресурси для прискорення сталого розвитку агробізнесу в Україні. Економіка АПК. 2022. Т. 29. № 5. С. 57—65.
10. Khalatur S., Hrabchuk O., Vodolazska O., Babenko-Levada V., Pavlenko O. (2024), Financing

the development agricultural production in European countries: comparative analysis and experience for Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 2 (55), pp. 199—212. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcactp.2.55.2024.4347> (дата звернення: 21.10.2024).

References:

1. Vilenchuk, O. M. and Savytska, A. S. (2024), "Modern trends in the development of the pan-european agrarian insurance market: opportunities and prospects for Ukraine", Business Information, vol. 4, pp. 253—259, DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-253-259>
 2. Pavlenko, O.P. (2020), "Methodological aspects of formation of insurance funds of agricultural enterprises", Economic space, vol. 154, pp. 207—211. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-39>.
 3. Plysa, V.Y. (2019), Strakhuvannya: Pidruchnyk [Insurance: Textbook], 2nd ed, Caravela, Kyiv, Ukraine.
 4. Ryabenko, G. M. and Buznyk, O. V. (2015), "Current state of the agricultural insurance market in Ukraine", Economic Forum, vol. 1, pp. 23—27.
 5. Zhuravka, O. S., Bukhtiarova, A. G. and Pakhnenko, O. M. (2020), Strakhuvannya: navchalnyy posibnyk [Insurance: study guide], State University, Sumy, Ukraine.
 6. Oliynyk, O.V. and Nagaeva, G.O. (2020), Strakhuvannya: navch. posib. [Insurance: study guide], Stylish Typography, Kharkiv, Ukraine,
 7. Tereshchenko, T. E., Zavaloka, L. O. and Ponomaryova, O. B. (2020), Strakhuvannya (u skhemakh, tablytsyakh, komentaryakh navch. posibnyk [Insurance (in diagrams, tables, comments): study guide], Dnipro, Ukraine,
 8. Tretyak, K.V. (2019), "Agricultural insurance: foreign experience and resources regarding its implementation in Ukrainian insurance practice", Efficient economy, vol. 1, available at: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2019/34.pdf (accessed 18 Oct 2024).
 9. Sholoyko, A.S., Matsybora, T.V. and Shevchenko, L.O. (2022), "Tools and resources for accelerating the sustainable development of agribusiness in Ukraine", Economy of agro-industrial complex, vol. 29, no. 5, pp. 57—65.
 10. Khalatur, S., Hrabchuk, O., Vodolazska, O., Babenko-Levada, V. and Pavlenko, O. (2024), "Financing the development agricultural production in European countries: comparative analysis and experience for Ukraine", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 2 (55), pp. 199—212. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcactp.2.55.2024.4347>.
- Стаття надійшла до редакції 09.11.2024 р.*